

«Перший-Вулкану!» – «Перший на зв'язку» – «Потрібна «таблетка», серед місцевих трюхсотий.» – «Яких місцевих?» – «З Старомарінки».

Мовчання. Роздуми. Відповідь: «Немає».

Мову відняло. Як так не має? Людина ж гине...

«Хоч санітара пришліть!»

«Кінець зв'язку!».

Вперше почуваюсь безпомічним та винним. Не зміг навіть санітану машину людям викликати... Соромно та боляче. Хлопець стоїть, трясеться, чекає відповіді. А я очі відвожу, бо не маю що сказати.

Потім сперечався з комбатом, напрошувався на неприємності. Намагався пояснити, що наше першочергове завдання не стріляти, а повернути місцевих на свій бік. Вони ж віддячать потім! Допоможуть! Як той дід, наприклад...

Відповідь була одна – ми не можемо ризикувати єдиною «таблеткою» заради місцевих, які скорше за все поголовно сепари. І що ти скажеш людині, котра з тими місцевими майже не спілкується? Що скажеш за тих, хто вже просто нічого не хоче... Ні Росії, ні України, ні царства небесного. Люди просто хочуть тиші, хочуть, щоб пішла війна.

НЕ ЧІПАЙТЕ...

Не чіпайте мене. Я помер.

Помер давно. Не тоді, коли оперували, коли витягли з мене нутроші та мили їх дистильованою водою. Не тоді, як завис без страховки над прірвою і не зважувався зробити рух, що міг стати останнім.

І не тоді, як тону в глибокому озері, повільно опускаючись в темінь та холод брудної води...

Я помер в той день, коли загинули товариші.

Коли я стояв в ямі, яка раніше була домом, і кликав їх. Можливо, ще живих тоді. Живих, як я. Кликав – та не от-

римував відповіді. Бо хто почує тебе, як немає голосу? Коли ти кричиш: «Серий... Юра... Хлопці!..», але сам не чуєш себе, бо замість слів – хрипкі вигуки, важке дихання.

Бо ще не осів пил вибуху; повітря немає, кисень вогорів. Тільки запах розпеченого металу, мов присмак крові – ти пам'ятаєш, як то. Колись доводилося битися, і смак крові в розбитому носі здавався присмаком іржі...

І тепер смердить іржею. Дим всідається чорним пилом на сніг, горілим озоном стратосфери, падаючим нічним небом...

Щойно стояв на посту; був мороз, мерзли пальці, парувало дихання.

А тепер гаряче, спина мокра від поту... І ноги ледь тримають.

Бо було три вибухи... Три.

Перший перед твоїми очима; але ти ще живий, бо снаряд певно зрикошетив від асфальту; а може він не протипіхотний, не має ні шрапнелі, ні купи осколків.

Другий вибух далі, хоч ти гадав що цілять в постамент пам'ятника «Полуторці», під який твій бліндаж. САУ з легкістю рознесе його, завалить наївних, котрі надіються на те укриття... Ховатися до всіх? Чи впасти в окоп, щоб було кому розібрати завал, врятувати побратимів?

Але наступний вибух далі від нас, ніж перший. Здригнулася земля, прогуркотіла вибухова хвиля, понеслася селом.

Може й виживемо...

Та був і третій вибух. Після якого ми померли...

Я не чекав закінчення обстрілу. Щойно прибіг Федя, закривавлений, глухий, я зрозумів – влучили. І можливо секунди розділяють життя та смерть. Життя та смерть моїх побратимів, якщо я не встигну вчасно; моє життя та моя смерть, якщо встигну невчасно. Ніхто не казав, що не буде четвертого вибуху. Командир це знав, і намагався мене спинити; він не хотів втратити більше бійців.

Схопив джгут, свій та запасний, і кинувся туди, де всідався пил.

Командиру байдуже місцеві. Він турбується тільки за своїх солдатів, і то можна зрозуміти. На всю роту лиш дві санітарні машини. Одна в Гранітному, інша в штабі у Волновасі, за сорок кілометрів. Повезеш місцевого, а як почнетесь бій та боєць постраждає? Хто допоможе?

Не рядового справа такими речами перейматися. Рядовий має робити свою роботу. Отакий діалог.

Наступного дня прийшла якась жіночка, жалілася. Казала, приходять в село військові люди, займають хату, яка до впадоби, виганяють хазяїв на вулицю. Живи, де хоч, як хоч... Повна свобода...

А якщо хатинка незavidна – все одно спокою не буде. До сусідки теж прийшли, бо хата її біля самої річки, вікнами виходить на наші позиції. Зайшли двоє, в двері не стукали. Вибити вікно, поставили кулемета, та давай строчити «по укромках»!

Відстрілялися, забрали курку, забрали останні консерви та й пішли собі, лишивши посеред зими вибиті вікна та купу порожніх гільз на підлозі.

Ще я дізнався, що кілька днів тому під час обстрілу вбили місцевого жителя...

А наприкінці вона сказала що місцевий був старим дідусям, який мешкав в шостому домі від дороги...

Хлопці з мого підрозділу, позиція «Полуторка»

Я теж тоді ще хотів жити. Але я хотів, щоб жили й мої товариші. Для того мав встигнути вчасно. Якщо Федір вижив – може, й інші?..

Та в це не вірилось. Те, що я побачив... Не могли вони вижити. І Федор Сірук не міг. Бо та купа цегли, що була колись домом... Ніхто б не вижив.

Я гукав, шукав, метався руїнами... Кричати не було сил, як і рухатися. Мов під водою, мов у важкому сні...
«Хлопці... Пацани!»

Тоді я все ще був живий, але вже тонув. Та ж темінь, сіре в очах, легені стискає без повітря...

А потім я почув голос. З під землі; з того світу:

– Вася...

Голос! Серьога! Живий!!!

Я кинувся розгрібати завал. Зтягнув лист профілю, побачив сіре від пилу обгоріле волосся.

– Серьога! Держись, я витягну тебе!

Обличчя сіре, брудне, обпалене. Але впізнав мене, значить, все добре?

Я вхопив його під руки, потягнув з ями, в якій він був. Мені здалося що його засипало по пояс, що він провалився в погріб...

Я потягнув, сумніваючись що зможу його витягти. Сподівався зможу, встигну – і скоріше далі, в укриття, поки не пролунав четвертий вибух.

Напружився, потягнув, і надто легко...

Тоді я помер. Серце моє померло. А може, скам'яніло?

Я витяг Серьогу. Фрола. Нашого Фрола...

Ніг в нього не було. Майже по пояс.

Я вмер, бо більше не відчував себе. Віднялися руки, я впустив побратима на землю.

Щоб він не бачив...

Я не міг дихати і кричати. Безгучно кликав на допомогу товаришів, бо сам вже не міг діяти. Всі сили пішли у рвану землю, в чорноту холодної ночі...

Першим прибіг Виктор Анисимов. Він допоміг витягнути Сергія; ми поклали його на землю. Андрей Харченко зробив укол, разом ми перев'язали джгутами те, що лишилось від ніг... Руки Андрія почорніли від крові та пилу, тремтіли від холоду і хвилювання, але він справився... Навіть написав записку з часом перев'язки. Невідомо для чого...

Хлопці тим часом шукали Юру та другого Серьогу. Я не хотів бачити, як помирає Фрол.

Наш Фролик...

Александр Борисов лишився з ним.

– Сань, вкрий мені ноги, холодно...

Я не міг того чути. Не хотів...

Приєднався до товаришів. Вітя, Сергій Гринюк, Геннадій Волошин, Вова Коваль, ще хтось – шукали інших. І знайшли.

Анісімов знайшов Юру Панасюка. Я був поруч.

Нога Юри була вивернута п'ятою вперед, а голова...

– Не дивись, Вітя...

– Що?

– Голова... Надто...

Але я помилився. Просто тіло було так скручене... Вибуховою хвилею його зламало, мов ляльку.

У Юри теж була маленька донечка. Не старша року.

Потім і Ковтуна знайшли.

...

Відправили тіла. Серьогу Фролова не довезли. Діма, наш медик, зробив все, що міг. Тим паче, Сергій був його давнім другом.

Але не в силах повернути до життя тих, хто вже помер. З такими ранами неможливо вижити, і я не знаю, якими надлюдськими силами тримався Серьога за життя... Можливо тому, що мав маленьку доньку...

Всі, хто там був – ми всі загинули в той день. В тій чи іншій мірі.

І я помер. Бо побачив смерть, відчув її холодний подих, іржавий присмак...

З тих пір мене немає. Немає того життя, що було раніше.

Але є нове. Переродження. Другий шанс?

Його я не змарную. В хлопців його немає, відібрав третій вибух. В мене він є.

Тому не вчіть мене жити, якщо самі не знаєте, що таке Життя. Не вчіть горбатитися на пана на заводі чи орати города на полі; не вчіть сидіти вдома та годувати свині. Коли мені то буде до вподоби – я робитиму то сам. Але не зараз, не сьогодні...

Не вчіть, бо самі не знаєте, що то – Жити, і як то – Померти...

**Василь ПІДДУБНИЙ,
«Кіт», 10 ОМБ**

